C/2024/6865

28.11.2024.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Digitālo tīklu un infrastruktūras savienojamības pakete

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2024/6865)

Ziņotāja: ***Isabel CAÑO AGUILAR***

Līdzziņotājs: ***Maurizio MENSI***

Padomnieki	Sergio SANTILLÁN (ziņotājai) Federico MARINI BALESTRA (līdzziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	15.2.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	18.7.2024.
Pieņemts plenārsesijā	18.9.2024.
Plenārsesija Nr.	590
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	169/0/0

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzsver digitālās ekonomikas nozīmi ES ekonomikā un ieguvumus, ko savienojamība sniedz mājokļu, sabiedriskā transporta, veselības aprūpes un personīgo attiecību jomā.

1.2. ES ir pieņēmusi jaunus noteikumus par digitālo ekonomiku un ir arī pielāgojusi rūpniecības politiku. Tomēr ir vajadzīgi jauni lēmumi, lai veicinātu svarīgu sociālās un ekonomiskās attīstības nozari. Šis mērķis būtu jāsasniedz ar Balto grāmatu "Kā pārvaldīt Eiropas digitālās infrastruktūras vajadzības". Jaunajos tehnoloģiskajos un tirgus apstākļos ir būtiski nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem digitālās ekosistēmas dalībniekiem un nodrošināt patērētāju vienādu aizsardzību neatkarīgi no piegādātāja.

1.3. ES saskaras ar daudzām problēmām:

— tehnoloģiju jomā;

— ieguldījumu ziņā, jo ir vajadzīgi būtiski, koordinēti ieguldījumi vairāk nekā 200 miljardu euro apmērā no publiskā un privātā sektora;

— izveidot integrētāku vienoto tirgu telekomunikāciju jomā;

— nepieciešamība novērst sadrumstalotu pieeju radiofrekvenču spektra pārvaldībai;

— tāda tiesiskā regulējuma izveidi, kas garantētu vienlīdzīgus nosacījumus digitālajiem operatoriem;

— novērst pārmērīgu atkarību no lieliem piegādātājiem no trešām valstīm;

— nepieciešamība palielināt inovācijas un rūpnieciskās spējas visā telesakaru vērtības ķēdē;

— ilgtspēja;

— sakaru tīklu, tostarp zemūdens kabeļu, drošības un noturības jomā.

1.4. Sadrumstalotību rada ne tikai dažādas īstenošanas iestādes, bet arī atšķirības direktīvu transponēšanā dalībvalstīs, tāpēc EESK ierosina:

— pieņemot tiesību aktus, dot priekšoku regulām;

— piemērot Eiropas standartos noteikto vienotās iestādes principu;

— paātrināt sertifikācijas procesu, kas pašlaik var ilgt 12 vai pat 24 mēnešus;

— piemērot izcelsmes valsts principu, nevis valsts vispārējo atļauju piešķiršanas režīmu;

— publicēt atbilstīgas pamatnostādnes par kvalifikāciju un noteikumus, kas piemērojami saskaņā ar Eiropas Elektronisko sakaru kodeksu;

— noteikt reālistisku termiņu attiecībā uz atteikšanos no vara kabeļiem;

— paātrināt nākamās paaudzes tīkla izvēršanu;

— saskaņot noteikumus, kas piemērojami numerācijas resursiem.

1.5. EESK atbalsta spēcīgu operatoru izveidi tādā tirgus ekonomikā, kas veicina nodarbinātību un sociālo dialogu saskaņā ar Eiropas vērtībām.

1.6. Turpmākā rīcība. EESK priekšlikumi

— Savienojamība. Uzlabot radiofrekvenču spektra harmonizāciju Eiropā

— Veicināt riska kapitāla ieguldījumus

— Ieguldīt infrastruktūrā, kas var atbalstīt mākslīgā intelekta plašāku izmantošanu

— Droša Eiropas kritiskā infrastruktūra: kiberdrošība regulētām struktūrām

2. **Ievads**

2.1. Digitālajām tehnoloģijām ir tālejoša ietekme uz ES ekonomikas konkurētspēju, palielinot efektivitāti un inovāciju.

2.2. Savstarpējā savienojamība nodrošina cilvēkiem virkni priekšrocību, piemēram:

— drošākas un energoefektīvākas darbvietas;

— lētāku un tīrāku sabiedrisko transportu;

— efektīvākas veselības aprūpes sistēmas, banku sistēmas, sociālā nodrošinājuma sistēmas un nodokļu sistēmas, kā arī iespēju plašāk izmantot mākslīgo intelektu.

2.3. Lai saglabātu vadošo lomu rūpniecībā, Eiropas Savienībai ir jāpanāk vadoša loma galvenajās digitālo tehnoloģiju "vertikālēs", sākot ar mākslīgo intelektu un beidzot ar kvantisko datošanu, mikroelektroniku un virtuālo realitāti, un jāizvērš digitālās infrastruktūras, sākot ar kiberdrošību un 5G un beidzot ar mākoņdatošanu un datiem.

2.4. Aizejošajā likumdošanas ciklā tika ieviesti jauni noteikumi, piemēram, Digitālo pakalpojumu akts, Digitālo tirgu akts, Mākslīgā intelekta akts, Datu akts un Datu pārvaldības akts. ES 2021. gadā papildus regulējumam atjaunināja arī savu rūpniecības politiku, lai ar vairākām iniciatīvām un it īpaši ar svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs (*IPCEI*) organizētu digitālos un zaļos pīlārus. Minētie projekti līdz šim nav devuši gaidīto rezultātu.

2.5. Digitālās desmitgades politikas mērķrādītāji 2030. gadam ir šādi:

— savienojamība: gigabitu savienojamība visiem;

— progresīvie pusvadītāji: divkāršot ES daļu ražošanā pasaulē;

— datošana, perifērdatošana un mākoņdatošana – 10 000 klimatneitrālu, ļoti drošu perifērijas mezglu;

— informācijas tehnoloģijas: pirmais dators ar kvantu paātrinājumu.

3. **Izaicinājumi, ar ko saskaras ES**

3.1. Eiropas Komisija un digitālās ekonomikas dalībnieki ir vienisprātis, ka Eiropas Savienībai ir jāpārvar daudzi izaicinājumi.

3.1.1. Tehnoloģiju problēmas: straujās norises komunikāciju un skaitļošanas tehnoloģijās rada jaunus biznesa modeļus un tīkla lietojumprogrammas. To īstenošanai ir nepieciešams ne tikai nemitīgs eksponenciāls datu apstrādes, glabāšanas un pārraides, bet arī tehnoloģiju jaudas pieaugums.

3.1.2. Investīciju vajadzības: Eiropai ir nepieciešamas ievērojamas, koordinētas investīcijas vairāk nekā 200 miljardu euro apmērā no privātā un publiskā sektora, lai izvērstu augstas veiktspējas digitālos tīklus, kas palīdzēs sasniegt Digitālās desmitgades politikas programmā 2030. gadam noteiktos mērķus. Turklāt vadošo telesakaru operatoru sekmīgai pārveidei par tīklu un mākoņpakalpojumu sniedzējiem būtu vajadzīgas būtiskas papildu investīciju spējas. Ir vajadzīga piesardzīga investīciju stratēģija, kurā ņemta vērā atrašanās vieta un apdzīvotības blīvums. Būtu jāpievēršas arī vajadzībai uzturēt un modernizēt infrastruktūru. Zemūdens kabeļu darbmūžs ir 25 gadi, taču nav stratēģijas proaktīvai dzīves cikla pārvaldībai.

3.1.3. Pēdējos 25 gados ES tiesiskajam regulējumam ir bijusi izšķiroši svarīga nozīme liberalizācijas un ieguldījumu veicināšanā. Šajā saistībā Eiropas Savienībai un dalībvalstīm būtu jāuzlabo spēja atbalstīt horizontālu sadarbību un pētniecību tehnoloģiju attīstības jomā un paātrināt procedūras, izmantojot gan elastīgāku regulējumu, gan racionālākas procedūras.

3.1.4. Salīdzinājumā ar citiem dalībniekiem visā Eiropas Savienībā ir plaši izplatīti lēti, inovatīvi mobilie un šķiedras pakalpojumi. Spēkā esošais tiesiskais regulējums, kura pamatā ir ieguldījumu kāpnes un normatīvā turpināmības klauzula, ir jāsaglabā un vajadzības gadījumā jāpapildina, lai ņemtu vērā jaunos pakalpojumus un dalībniekus. Ņemot vērā mašīnas–mašīnas pakalpojumu attīstību, ir jānovērš iespējamās atšķirības valstu numerācijas plānos un atļauju piešķiršanas režīmos, iespējams, izveidojot *ad hoc* Eiropas mēroga režīmus šiem pēc būtības starptautiskajiem pakalpojumiem. Ir ļoti svarīgi, lai politika un regulatīvie scenāriji, ko Komisija ierosinājusi baltajā grāmatā, tiktu ātri īstenoti ar tādām konkrētām darbībām, kuru mērķis ir atbalstīt investīcijas, kas vajadzīgas, lai sasniegtu ES digitālās desmitgades mērķrādītājus un neatpaliktu no citām galvenajām pasaules ekonomikām, nodrošinot, ka Eiropas patērētāju iespējas pakalpojumu pieejamības un kvalitātes ziņā nav sliktākas.

3.1.5. Sadrumstalota pieeja radiofrekvenču spektra pārvaldībai: iepriekšējie mēģinājumi uzlabot ES koordināciju radiofrekvenču spektra pārvaldībā nebija pilnībā sekmīgi, un līdztekus ir novērotas neatbilstības un kavējumi radiofrekvenču spektra piešķiršanas grafikā un tīkla infrastruktūras izvēršanā dalībvalstīs. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu labāk saskaņot radiofrekvenču spektra izveidi un licencēšanu mobilajiem pakalpojumiem.

3.1.6. Vienlīdzīgu konkurences apstākļu trūkums: jaunajos tehnoloģiskajos un tirgus apstākļos šobrīd ir būtiski nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem digitālās ekosistēmas dalībniekiem un garantēt patērētāju vienādu aizsardzību neatkarīgi no piegādātāja. Pašreizējais ES tiesiskais regulējums attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem neatspoguļo konverģenci starp mākoņdatošanas un telesakaru pakalpojumu sniedzējiem un nenodrošina līdzvērtīgas tiesības un pienākumus visiem digitālo tīklu dalībniekiem un galalietotājiem – gan publiskajiem, gan privātajiem. Baltajā grāmatā ir pareizi aprakstīta ekosistēma, kurā robežas starp dažādo dalībnieku lomām kļūst aizvien neskaidrākas un kurai raksturīga virkne dažādu attiecību. Tāpēc asimetrisks regulatīvais režīms "tradicionālajiem" elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzējiem, no vienas puses, un mākoņdatošanas/digitālo pakalpojumu sniedzējiem, no otras puses, vairs nav attaisnojams. Tas vēl jo vairāk attiecas uz situāciju, kad digitālie tirgi un pakalpojumi ir ļoti koncentrēti un dažām lielām komunikācijas automatizācijas platformām (ļoti lielām tiešsaistes platformām/vārtziņiem) ir būtiska un iesakņojusies tirgus vara, un tās galalietotājiem piegādā "obligātu" saturu/lietotnes.

EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija baltajā grāmatā ir norādījusi, ka "jebkura turpmākā regulējuma stabilam pamatam vajadzētu būt Eiropas deklarācijai par digitālajām tiesībām", tādējādi apstiprinot savu apņemšanos "izstrādāt piemērotus satvarus, lai visi tirgus dalībnieki, kas gūst labumu no digitālās pārveides, uzņemtos savus sociālos pienākumus un sniegtu taisnīgu un samērīgu ieguldījumu sabiedrisko labumu, pakalpojumu un infrastruktūras izmaksu segšanā visu ES iedzīvotāju labā".

3.1.7. Lielo dalībnieku mākoņcentri bieži vien ir savienoti ar tīkliem, kas saskaņā ar spēkā esošo regulējumu var nebūt klasificēti ne kā publiski, ne kā privāti, un tāpēc tie ir pakļauti regulējuma nenoteiktībai.

3.1.8. Nepieciešamība pēc lielākas inovācijas un rūpniecības jaudas visā telekomunikāciju vērtības ķēdē: lai nodrošinātu savu tīklu infrastruktūru ekonomisko drošību, ES varētu veicināt sadarbīgu un daudzdisciplīnu vidi un uzlabot ES dalībnieku piekļuvi finansējumam, veicinot ciešāku sadarbību starp privātajām un publiskajām ieguldījumu stratēģijām.

3.1.9. Ilgtspēja: informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozare rada aptuveni 7–9 % no globālā elektroenerģijas patēriņa, aptuveni 3 % no globālajām siltumnīcefekta gāzu emisijām un pieaugošu e-atkritumu daudzumu. Pareizi izmantojot digitālās tehnoloģijas, ieguvumi var atsvērt to radītās emisijas un palīdzēt samazināt globālās emisijas, taču tas nozīmē, ka operatoriem ir jāveic papildu ieguldījumi.

3.1.10. Drošība: ģeopolitiskajā vidē, kurai arvien vairāk raksturīga spriedze un konflikti, kritiskās infrastruktūras kiberdrošībai, drošībai un noturībai jābūt balstītai uz uzticamiem piegādātājiem, gala-gala savienojamības drošības standartu izstrādi un augstāku noturības un integrācijas līmeni visos līmeņos: zemes, ārpuszemes, piekļuves un pamattīklos, tostarp zemūdens kabeļu infrastruktūrās.

4. **Digitālā vienotā tirgus nepieciešamība**

4.1. EESK uzskata, ka nav vajadzīgas pēkšņas izmaiņas telesakaru regulējumā. Pašreizējais modelis joprojām ir piemērots, lai atvērtu tirgus un izvairītos no tirgus koncentrācijas, kas parasti kaitē klientiem cenu noteikšanas un inovācijas ziņā.

4.2. Papildus konkurences veicināšanai ultraplatjoslas pakalpojumu nozarē tiesiskajam regulējumam būtu jākoncentrējas uz tādu jaunu jautājumu risināšanu kā regulējums attiecībā uz mašīnas–mašīnas / lietu interneta pakalpojumiem, kas ir transnacionāli.

4.3. Dažos gadījumos varētu būt nepieciešams nodrošināt piekļuvi/starpsavienojumu ar maģistrālēm, kas savieno datu centrus, lai samazinātu jaunu mākoņdatu centru izveides izmaksas, kas var kļūt par nākamo "sastrēgumposmu". Iespējams šādu tīklu regulējums būtu jāveido kā "tradicionālā" trīspakāpju procedūra, kas ļauj valstu regulatīvajām iestādēm Eiropas Komisijas uzraudzībā noteikt prasības jaunos tirgos.

5. **Lai digitālās un tehnoloģiskās suverenitātes ziņā konkurētu pasaules tirgos, Eiropas Savienībai ir vajadzīgas kvalitatīvas darbvietas.**

5.1. Kopš 2015. gada telekomunikāciju nozarē vērojamas būtiskas pārmaiņas darba veidos. Pāreja, kas skar darba veidus, būtu jāīsteno sadarbībā ar vietējām ieinteresētajām personām, nodrošinot pārkvalifikācijas iespējas un pietiekamu darbinieku skaitu, lai uzlabotu digitālā tīkla infrastruktūras nozares nākotni.

5.2. Varētu izmantot principu "vienādi pakalpojumi – vienādi noteikumi", lai izveidotu jaunu regulējumu visiem digitālās jomas dalībniekiem, saskaņotu noteikumus, paplašinātu pašreizējā regulējuma darbības jomu un piemērotu vienādus noteikumus analogiem pakalpojumiem, tādējādi nodrošinot līdzvērtīgas tiesības un pienākumus visiem digitālo tīklu dalībniekiem un galalietotājiem.

5.3. EESK mudina nodrošināt, lai operatoriem, kuri iegulda jaunos tīklos, saskaņā ar noteikumiem, kas liek to tīklus koplietot ar citiem operatoriem, ir iespēja slēgt nomas līgumu. Ir svarīgi nodrošināt taisnīgu izmaksu sadalījumu starp operatoriem.

5.4. EESK atbalsta spēcīgu operatoru izveidi tādā tirgus ekonomikā, kas veicina nodarbinātību un sociālo dialogu saskaņā ar Eiropas vērtībām.

6. **Saskaņot noteikumus, reformēt pārvaldību, vienkāršot ziņošanu**

6.1. Sadrumstalotību rada ne tikai dažādas izpildiestādes, bet arī atšķirīgais veids, kā dalībvalstis transponē direktīvas. Pastāv pat kritēriju atšķirības vienas dalībvalsts ietvaros, ja pilnvaras ir sadalītas starp dažādām reģionālajām iestādēm. Tas rada regulatīvo labirintu, kas prasa piesaistīt juridiskos ekspertus un kavē lēmumu pieņemšanu.

6.2. Tādēļ ir nepieciešams:

6.2.1. pieņemot tiesību aktus, dot priekšoku regulām;

6.2.2. piemērot Eiropas noteikumos paredzēto vienotas iestādes principu;

6.2.3. paātrināt sertifikācijas procesu, kas pašlaik var ilgt 12 vai pat 24 mēnešus; iespēju robežās saskaņot noteikumus un izmaksas attiecībā uz radiofrekvenču spektra piešķiršanu. Dažas dalībvalstis operatoriem ir piešķīrušas frekvences par ļoti augstu maksu, kas var palēnināt ieguldījumus jaunajos tīklos;

6.2.4. attiecībā uz konkrētiem, vairāk virtuāliem un parasti transnacionāliem pakalpojumiem (piemēram, mašīnas–mašīnas un lietu interneta pakalpojumiem) valsts vispārējā atļauju režīma vietā piemērot izcelsmes valsts principu;

6.2.5. izdot pamatnostādnes par kvalifikāciju un regulējumu, kas saskaņā ar Eiropas Elektronisko sakaru kodeksu piemērojams privātiem elektronisko sakaru pakalpojumiem/tīkliem un elektronisko sakaru pakalpojumiem, kas ir numurneatkarīgi, bet joprojām paļaujas uz numuru, lai identificētu galalietotāju;

6.2.6. noteikt reālistisku termiņu attiecībā uz atteikšanos no vara kabeļiem, ņemot vērā arī to, ka situācija dalībvalstīs ir atšķirīga gan ģeogrāfiskā, gan iedzīvotāju skaita, gan pēdējās jūdzes garuma ziņā, kā rezultātā dažās teritorijās var būt lietderīgi ilgāk atļaut izmantot hibrīdtehnoloģijas (*Fiberto the Cabinet* (*FTTC*), vektorēšanu utt.);

6.2.7. paātrināt nākamās paaudzes tīkla (*NGN*) izvēršanu, noteikt horizontālu (simetrisku) pienākumu kopumu visām ieinteresētajām personām, kurām pieder civilā infrastruktūra, ko var izmantot kabeļu un antenu lietojumam;

6.2.8. saskaņot noteikumus, kas piemērojami numerācijas resursiem, kurus pakalpojumu un tīklu digitalizācijas un virtualizācijas rezultātā komerciālie lietotāji arvien vairāk izmanto pāri robežām.

7. **Turpmākais darbs**

7.1. Savienojamība. Stiprināt radiofrekvenču spektra saskaņošanu Eiropā:

— Dalībvalstīm un Komisijai būtu jāuzlabo saistošu lēmumu koordinācija Eiropas līmenī, lai palielinātu privāto investīciju ietekmi.

— Vienoti ieviest vērienīgu Gigabitu infrastruktūras aktu visā Eiropas Savienībā, nodrošinot vieglu piekļuvi publiskajai infrastruktūrai un vienotu kontaktpunktu katrā dalībvalstī.

— Izdot viennozīmīgus norādījumus par specializēto pakalpojumu atbilstību saskaņā ar Atvērtā interneta piekļuves regulu.

7.2. Atbrīvot riska kapitāla ieguldījumus:

7.2.1. Paātrināt vēlīnā posma ieguldījumu instrumentu izveidi; pāreja uz vienotu ES noteikumu kopumu visiem valstu kapitāla tirgiem, ko atbalsta ciešāka sadarbība starp vietējām un ES iestādēm.

7.3. Izvērst pētniecību viedo tīklu jomā un samazināt latentumu:

7.3.1. Medicīniskās ierīces un attālināta diagnostika ir ļoti neaizsargāta pret latentumu digitālajos tīklos. Spēja uzlabot veselības aprūpes diagnostiku attālos apgabalos un MI palīdzības iespējas šajā jomā lielā mērā ir atkarīgas no ātras un uzticamas digitālā tīkla infrastruktūras.

7.3.2. Viedtīkli var samazināt emisijas un radīt energoefektīvākas darbavietas un mājokļus, kā arī dinamiski uzlabot sabiedriskā transporta darbības efektivitāti.

7.3.3. Ievērot tikai vienreizējas ziņošanas principu, ko apstiprinājusi Komisija, un ziņot vienai izraudzītajai iestādei.

7.4. Datu ekonomika:

— Precizēt, ka saskaņā ar Datu aktu uzņēmumi ir pakļauti vienai vadošajai kompetentajai iestādei.

— Atzīt, ka Datu akts ir primārais tiesību akts, kas reglamentē datu par uzņēmumu- darījumiem ar valsts iestādēm pieejamību oficiālās statistikas vajadzībām ES.

— Veselības aprūpes jomā nodrošināt saskaņotu veselības datu, datu aizsardzības un privātuma regulējumu, tostarp Vispārīgās datu aizsardzības regulas un topošās Eiropas veselības datu telpas saskaņošanu un konsekvenci.

7.5. Droša Eiropas kritiskā infrastruktūra: kiberdrošība regulētām iestādēm:

— Izdot norādījumus, kuros precizēta mijiedarbība starp ES Kiberdrošības direktīvu (TID2) un Kibernoturības aktu attiecībā uz attālinātas datu apstrādes pakalpojumiem.

— Ievērot tikai vienreizējas ziņošanas principu, ko apstiprinājusi Komisija, un ziņot vienai izraudzītajai iestādei.

— Konsolidēt kiberdrošības struktūras, lai uzlabotu darbības efektivitāti un labāk atbalstītu kritiskās infrastruktūras, piemēram, energotīklu, noturību.

— Vienoties par skaidru grafiku ES sertifikācijas shēmu izstrādei un apstiprināšanai un nodrošināt, ka šīs shēmas ir orientētas tikai un vienīgi uz tehniskiem kiberdrošības aizsardzības pasākumiem.

7.6. Saskaņot programmatūras saziņas protokolus.

7.7. Noteikt dažas pamatprasības visai komunikācijas programmatūrai, piemēram, visai datu nosūtīšanai jābūt šifrētai.

7.8. Digitālo pakalpojumu publiskais iepirkums:

7.8.1. Pārveidot Publiskā iepirkuma direktīvu par regulu un veicināt saskaņotus līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijus, novērtējot kiberdrošību un ilgtspēju tādā pašā veidā kā izmaksas. Īstermiņā saskaņā ar direktīvu izdot pamatnostādnes par programmatūras iegādi.

Briselē, 2024. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE